Journal Website

Article history:
Received 24 July 2025
Revised 25 August 2025
Accepted 20 December 2025
Published online 06 August 2026

Journal of Psychological Dynamics in Mood Disorders

Volume 5, Issue 2, pp 1-18

E-ISSN: 2981-1759

Investigating the Contribution of Socio-Value Factors and Interpersonal Relationships in the Parenting Model of Marriage

Soodabeh. Ahmadi Khoshbakht[1], Hooman. Namvar[2*], Alireza. Aghayousefi[3]

[1] Department of Psychology, Sav.C., Islamic Azad University, Saveh, Iran
[2] Department of Psychology, Sav.C., Islamic Azad University, Saveh, Iran
[3] Department of Psychology and Educational Sciences, Payame Noor University,Thehran, Iran

*** Corresponding author email address**: Hooman.namvar@iau.ac.ir

A r t i c l e I n f o

Article type:
Original Research

How to cite this article:
Ahmadi Khoshbakht, S., Namvar, H., & Aghayousefi, A. (2026). Investigating the Contribution of Socio-Value Factors and Interpersonal Relationships in the Parenting Model of Marriage. *Journal of Psychological Dynamics in Mood Disorders, 5*(2), 1-18.

© 2024 the authors. Published by Maher Talent and Intelligence Testing Institute, Tehran, Iran. This is an open access article under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0) License.

A B S T R A C T

Objective: This study aimed to examine the contribution of socio-value factors and interpersonal relationship factors in predicting content-based and process-based mate selection criteria within the parenting model of marriage.

Methodology: This research employed a descriptive–correlational and predictive design using quantitative data. The sample consisted of 500 married individuals with at least three years of marital life, selected through purposive and voluntary sampling in Tehran. Data were collected using standardized questionnaires assessing mate selection criteria, gender role identity, individualism–collectivism values, family power structure, attitudes toward the opposite sex, moral intelligence, sexual knowledge, and family social capital. Data analysis was conducted using descriptive statistics, exploratory factor analysis, and multiple regression analysis.

Findings: Multiple regression analyses indicated that among socio-value factors, gender identity and individualism–collectivism significantly predicted both content-based and process-based mate selection criteria ($p < 0.01$). These variables explained approximately 24% of the variance in content criteria and 25% of the variance in process criteria. In contrast, family power structure, attitudes toward the opposite sex, and moral intelligence did not show significant predictive effects. Furthermore, interpersonal relationship factors, including sexual knowledge and family social capital, failed to significantly predict mate selection criteria.

Conclusion: The findings suggest that core socio-value factors, particularly gender identity and cultural orientations, play a more decisive role than interpersonal relationship factors in shaping mate selection criteria, underscoring the importance of a value-based and multi-level understanding of the parenting model of marriage.

Keywords: *Parenting model of marriage; Mate selection; Socio-value factors; Interpersonal relationships; Gender identity*

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

Marriage is increasingly conceptualized as a multidimensional social institution rather than a purely private or emotional choice, shaped by the interaction of individual preferences, family socialization, cultural values, and broader socioeconomic structures. Contemporary societies have witnessed substantial transformations in mate selection patterns due to rising educational attainment, changing gender roles, economic instability, and shifting expectations regarding intimacy and partnership, all of which have complicated the pathways leading to marriage (Andrew & Adams, 2025; Lindo et al., 2025). Empirical evidence suggests that mate selection is not merely an outcome of rational evaluation or romantic attraction, but a process embedded in value systems and family-derived schemas that guide individuals' perceptions of desirable partners (Hara & Yu, 2025; Simons et al., 2025). Consequently, understanding marriage requires systematic attention to the antecedent phase of spouse selection, where long-term relational trajectories are implicitly determined.

Family plays a central role in this process as the primary context of socialization in which norms, expectations, and relational scripts are transmitted across generations. Research consistently demonstrates that parental marital quality, parenting styles, and family interaction patterns are associated with children's later relational attitudes and marital outcomes (Liu et al., 2024; Ramaswami et al., 2022). Within this framework, the "parenting model of marriage" conceptualizes the family not only as a supportive environment but as an active agent shaping children's cognitive and emotional representations of marriage through everyday interactions, power structures, and gendered role modeling (Farshi-Sobhkhiz et al., 2020, 2021). These internalized models subsequently inform how individuals evaluate potential partners and define both content-based criteria (e.g., values, personality traits) and process-based criteria (e.g., communication, conflict management) in mate selection.

A critical dimension of this intergenerational transmission concerns socio-value factors, particularly gender identity and cultural orientations such as individualism and collectivism. Gender identity is increasingly understood as a dynamic construct shaped by social and familial contexts rather than a fixed biological attribute (Fausto-Sterling, 2025). Parental representations of femininity and masculinity, division of roles, and relational expectations contribute directly to how children construct their gender identity and, in turn, how they perceive appropriate partner characteristics (Cano & Hofmeister, 2023; Chen, 2022; Li, 2025). Cultural orientations further modulate this process by determining whether mate selection emphasizes personal fulfillment and autonomy or family approval and collective harmony (Bejanyan et al., 2015; Thomas et al., 2020). Cross-cultural research indicates that individualism is often associated with prioritizing intimacy and emotional compatibility, whereas collectivism highlights value congruence and social integration (Gorla et al., 2024; Wu et al., 2022).

Alongside socio-value factors, interpersonal relationship factors such as sexual knowledge and family social capital have been proposed as influential in marital processes. Sexual knowledge, encompassing not only biological awareness but also relational understanding, is linked to marital satisfaction and communication quality (Haris & Kumar, 2018; Rahimi, 2009). Family social capital, defined by trust, support, and network resources, enhances individuals' capacity to form and sustain close relationships (Leme et al., 2015; Seff et al., 2023). However, prior studies suggest that while these interpersonal

competencies are crucial for marital functioning, their role in the earlier stage of mate selection remains theoretically ambiguous (Mafra et al., 2021; Zheng, 2017).

Despite a growing body of literature, most existing studies have examined these factors in isolation or focused primarily on marital outcomes rather than the antecedent criteria guiding spouse selection. Particularly in non-Western contexts, there is a lack of integrative models that simultaneously consider socio-value dimensions, interpersonal factors, and parenting-related mechanisms within a single analytical framework (Najafi et al., 2025; Refahi, 2008). Addressing this gap, the present study adopts the parenting model of marriage to investigate the relative contribution of socio-value factors and interpersonal relationship factors in explaining content-based and process-based mate selection criteria among married individuals.

Methods and Materials

The present study employed a descriptive–correlational design with a predictive approach based on quantitative data. The statistical population consisted of married individuals who had experienced at least three years of marital life. A total of 500 participants were selected from the city of Tehran through purposive and voluntary sampling in 2024. Inclusion criteria included being legally married, having a minimum of three years of marital experience for at least one spouse, and willingness to participate. Participants completed a battery of standardized self-report questionnaires measuring mate selection criteria, gender identity, individualism–collectivism, family power structure, attitudes toward the opposite sex, moral intelligence, sexual knowledge, and family social capital. Data were analyzed using descriptive statistics, exploratory factor analysis, Pearson correlation coefficients, and multiple regression analyses to assess the predictive power of socio-value and interpersonal factors on mate selection criteria.

Findings

Descriptive statistics indicated acceptable distributions for all study variables. Correlational analyses showed significant associations among several socio-value variables, particularly between gender identity and individualism–collectivism, while interpersonal factors demonstrated weaker and less consistent correlations with mate selection criteria. Multiple regression analyses revealed that, among socio-value factors, gender identity and individualism–collectivism significantly predicted both content-based and process-based mate selection criteria. Gender identity emerged as a positive predictor, indicating that higher levels of gender identity integration were associated with stronger endorsement of both types of criteria. Individualism–collectivism also showed a significant positive effect, suggesting that clearer cultural orientation enhanced sensitivity to mate selection standards. Together, these variables explained approximately 24% of the variance in content-based criteria and 25% of the variance in process-based criteria. In contrast, family power structure, attitudes toward the opposite sex, and moral intelligence did not yield significant predictive effects in the regression models. Furthermore, interpersonal relationship factors, including sexual knowledge and family social capital, failed to significantly predict either content-based or process-based mate selection criteria.

Discussion and Conclusion

The findings of this study underscore the primacy of socio-value factors over interpersonal relationship factors in shaping mate selection criteria within the parenting model of marriage. The significant role of gender identity suggests that deeply internalized self-concepts regarding gender, formed through family socialization, provide a foundational lens through which individuals evaluate potential partners. Individuals with more coherent gender identity frameworks appear better equipped to articulate

E-ISSN: 2981-1759

both substantive partner qualities and relational process expectations, reflecting a more integrated approach to mate selection. Similarly, the predictive power of individualism–collectivism highlights the enduring influence of cultural value orientations in guiding marital decision-making, even in contexts characterized by social change and hybrid value systems.

The absence of significant effects for family power structure, attitudes toward the opposite sex, and moral intelligence suggests that these factors may exert indirect or mediated influences rather than direct effects on mate selection criteria. Their impact may be embedded within broader identity and value structures, becoming less salient when more fundamental socio-value variables are accounted for. Moreover, the non-significant findings for interpersonal relationship factors indicate that competencies such as sexual knowledge and social capital may become more consequential after marriage, contributing to relationship quality and satisfaction rather than to the initial selection of a spouse.

Overall, the results support a multi-level understanding of mate selection in which enduring socio-value constructs, largely shaped by family and cultural contexts, play a decisive role in the formation of selection criteria. Interpersonal skills, while essential for marital functioning, appear secondary at the selection stage. By integrating socio-value and interpersonal dimensions within the parenting model of marriage, this study contributes to a more comprehensive conceptualization of spouse selection and emphasizes the importance of addressing value-based and identity-related factors in both research and premarital educational interventions.

شاپای الکترونیکی: ۱۷۵۹-۲۹۸۱

پویایی‌های روانشناختی در اختلال‌های خلقی

دوره ۵، شماره ۲، صفحه ۱۸-۱

وبسایت مجله

تاریخچه مقاله
دریافت شده در تاریخ ۲ مرداد ۱۴۰۴
اصلاح شده در تاریخ ۳ شهریور ۱۴۰۴
پذیرفته شده در تاریخ ۲۹ آذر ۱۴۰۴
منتشر شده در تاریخ ۱۵ مرداد ۱۴۰۵

بررسی سهم عوامل اجتماعی‌ارزشی و روابط بین‌فردی در مدل پدر و مادری ازدواج

سودابه احمدی خوشبخت[۱]، هومن نامور[۲*]، علیرضا آقا یوسفی[۳]

۱. گروه روانشناسی، واحد ساوه، دانشگاه آزاد اسلامی، ساوه، ایران

۲. گروه روانشناسی، واحد ساوه، دانشگاه آزاد اسلامی، ساوه، ایران

۳. گروه روانشناسی و علوم تربیتی دانشگاه پیام نور، تهران، ایران

*ایمیل نویسنده مسئول: Hooman.namvar@iau.ac.ir

اطلاعات مقاله

نوع مقاله

پژوهشی اصیل

نحوه استناد به این مقاله:

احمدی خوشبخت، سودابه.، نامور، هومن.، و آقا یوسفی، علیرضا. (۱۴۰۵). بررسی سهم عوامل اجتماعی‌ارزشی و روابط بین‌فردی در مدل پدر و مادری ازدواج. *پویایی‌های روانشناختی در اختلال‌های خلقی*، ۵(۲)، ۱۸-۱.

© ۱۴۰۳ تمامی حقوق انتشار این مقاله متعلق به نویسنده است. انتشار این مقاله به‌صورت دسترسی آزاد مطابق با گواهی (CC BY-NC 4.0) صورت گرفته است.

چکیده

هدف: هدف پژوهش حاضر بررسی سهم عوامل اجتماعی‌ارزشی و عوامل روابط بین‌فردی در تبیین ملاک‌های محتوایی و فرایندی همسرگزینی در چارچوب مدل پدر و مادری ازدواج بود. **روش‌شناسی:** این پژوهش از نوع توصیفی–همبستگی با رویکرد پیش‌بینانه و مبتنی بر داده‌های کمّی بود که بر روی ۵۰۰ نفر از افراد متأهل با حداقل سه سال سابقه زندگی مشترک در شهر تهران انجام شد. نمونه‌گیری به‌صورت هدفمند و داوطلبانه صورت گرفت. ابزارهای پژوهش شامل پرسشنامه ملاک‌های همسرگزینی، مقیاس نقش جنسیتی، ارزش‌های فرهنگی فردگرایی/جمع‌گرایی، ساختار قدرت خانواده، نگرش به جنس مخالف، هوش اخلاقی، دانش جنسی و سرمایه اجتماعی خانواده بود. داده‌ها با استفاده از آمار توصیفی، تحلیل عاملی اکتشافی و رگرسیون چندگانه تحلیل شدند. **یافته‌ها:** نتایج تحلیل رگرسیون نشان داد که در میان عوامل اجتماعی‌ارزشی، هویت جنسی و فردگرایی/جمع‌گرایی توانستند به‌طور معناداری ملاک‌های محتوایی و فرایندی همسرگزینی را پیش‌بینی کنند (P<۰/۰۱). این دو متغیر به‌ترتیب حدود ۲۴ درصد از واریانس ملاک‌های محتوایی و ۲۵ درصد از واریانس ملاک‌های فرایندی را تبیین کردند. در مقابل، قدرت خانواده، نگرش به جنس مخالف و هوش اخلاقی اثر معناداری نشان ندادند. همچنین عوامل روابط بین‌فردی شامل دانش جنسی و سرمایه اجتماعی خانواده، توان پیش‌بینی معناداری برای ملاک‌های همسرگزینی نداشتند. **نتیجه‌گیری:** یافته‌ها نشان می‌دهد که عوامل بنیادی اجتماعی‌ارزشی، به‌ویژه هویت جنسی و جهت‌گیری‌های فرهنگی، نقش محوری‌تری نسبت به عوامل روابط بین‌فردی در شکل‌دهی ملاک‌های همسرگزینی دارند و مدل پدر و مادری ازدواج را باید در چارچوبی چندسطحی و مبتنی بر ارزش‌ها تحلیل کرد.

کلیدواژگان: *پدر و مادری ازدواج، همسرگزینی، عوامل اجتماعی‌ارزشی، روابط بین‌فردی، هویت جنسی*

مقدمه

در دهه‌های اخیر، ازدواج دیگر صرفاً به‌عنوان یک پیوند فردی و عاطفی تلقی نمی‌شود، بلکه به‌مثابه نهادی چندبعدی، اجتماعی و فرهنگی مورد توجه قرار گرفته است که در بستر تعامل پیچیده عوامل فردی، خانوادگی، اقتصادی و ارزشی شکل می‌گیرد. تحولات ساختاری در جوامع معاصر، از جمله تغییر الگوهای اشتغال، افزایش تحصیلات، دگرگونی نقش‌های جنسیتی و بازتعریف انتظارات از زندگی مشترک، موجب شده است که فرآیند همسرگزینی و تداوم ازدواج با چالش‌ها و پیچیدگی‌های تازه‌ای مواجه شود (Andrew & Adams, 2025; Lindo et al., 2025). پژوهش‌ها نشان می‌دهند که انتخاب همسر نه‌تنها بازتاب ترجیحات فردی است، بلکه عمیقاً تحت تأثیر باورهای فرهنگی، ساختارهای ارزشی و تجربیات زیسته در خانواده مبدأ قرار دارد (Hara & Yu, 2025; Simons et al., 2025). از این منظر، ازدواج را می‌توان نقطه تلاقی فرد و جامعه دانست؛ جایی که انتظارات شخصی، هنجارهای اجتماعی و الگوهای درونی‌شده خانوادگی به‌طور همزمان فعال می‌شوند.

اهمیت ازدواج سالم و پایدار فراتر از پیامدهای فردی آن است و آثار گسترده‌ای بر انسجام اجتماعی، سلامت روان، کارکرد خانواده و حتی ثبات اقتصادی جامعه برجای می‌گذارد (Khatun et al., 2022; Lindo et al., 2025). یافته‌ها حاکی از آن است که روابط زناشویی ناکارآمد با افزایش نارضایتی، تعارض، مشکلات روان‌شناختی و فرسودگی زناشویی همراه است (Galati et al., 2023; Najafi et al., 2025). در مقابل، ازدواج‌های مبتنی بر انتخاب آگاهانه و همسویی ارزشی می‌توانند زمینه‌ساز رشد هیجانی، بهزیستی روانی و تنظیم هیجان مؤثر در زوجین باشند (Masumoto et al., 2022; Rusnac & Dragneva, 2025). ازاین‌رو، تمرکز پژوهش‌ها از بررسی پیامدهای ازدواج به سمت تحلیل عوامل زمینه‌ساز و پیشایندهای آن، به‌ویژه در مرحله همسرگزینی، تغییر یافته است.

یکی از رویکردهای نوین در تبیین فرآیند ازدواج، توجه به نقش خانواده و الگوهای والدینی در شکل‌گیری نگرش‌ها و معیارهای انتخاب همسر است. خانواده نخستین نظام اجتماعی است که فرد در آن با روابط صمیمانه، تقسیم نقش‌ها، حل تعارض و ارزش‌های اخلاقی مواجه می‌شود و این تجربه‌ها به‌صورت الگوهای پایدار در ذهن فرد نهادینه می‌گردد (Liu et al., 2024; Ramaswami et al., 2022). کیفیت رابطه والدین، شیوه‌های اعمال قدرت، میزان حمایت عاطفی و سبک‌های تربیتی، همگی در تکوین نگرش فرد نسبت به ازدواج و رابطه زناشویی آینده نقش دارند (Born & Vasbø, 2025; Khaleque, 2025). در همین راستا، مدل «پدر و مادری ازدواج» به‌عنوان چارچوبی مفهومی مطرح شده است که بر انتقال بین‌نسلی الگوهای ازدواج، نقش‌های جنسیتی و ارزش‌های زناشویی از طریق تعاملات والدین با فرزندان تأکید دارد (Farshi-Sobhkhiz et al., 2020, 2021).

مدل پدر و مادری ازدواج خانواده را صرفاً زمینه‌ای حمایتی نمی‌داند، بلکه آن را کنشگری فعال در شکل‌دهی معیارهای ذهنی و عملی همسرگزینی تلقی می‌کند. در این مدل، فرزندان از طریق مشاهده تعاملات والدین، نحوه حل تعارض، تقسیم قدرت و بازنمایی نقش‌های زن و مرد، الگوهایی را درونی می‌سازند که بعدها در انتخاب همسر و مدیریت رابطه زناشویی بازتولید می‌شوند (Cano & Hofmeister, 2023; Chen et al., 2020). پژوهش‌های کیفی نشان داده‌اند که شاخص‌های والدگری ازدواج، نظیر احترام متقابل، ثبات عاطفی و انسجام ارزشی والدین، با رضایت زناشویی فرزندان در بزرگسالی رابطه معنادار دارد (Farshi-Sobhkhiz et al., 2021). ازاین‌رو، تحلیل همسرگزینی بدون درنظرگرفتن نقش خانواده مبدأ، تصویری ناقص از این فرآیند ارائه می‌دهد.

در بطن مدل پدر و مادری ازدواج، عوامل اجتماعی‌ارزشی جایگاهی محوری دارند. این عوامل شامل مجموعه‌ای از باورها، نگرش‌ها و ارزش‌هایی هستند که فرد در تعامل با خانواده و جامعه کسب می‌کند و در تصمیم‌گیری‌های اساسی زندگی، ازجمله ازدواج، به کار می‌گیرد. هویت جنسی یکی از مهم‌ترین این مؤلفه‌هاست که تحت تأثیر مستقیم تجربه‌های خانوادگی و بازنمایی نقش‌های جنسیتی در محیط رشد

شکل می‌گیرد (Chen, 2022; Li, 2025). نظریه‌های معاصر هویت جنسیتی تأکید می‌کنند که هویت جنسی پدیده‌ای ایستا و زیستی صرف نیست، بلکه برساخته‌ای پویا و اجتماعی است که در بستر تعاملات والد–فرزند و هنجارهای فرهنگی قوام می‌یابد (Fausto-Sterling, 2025). نحوه نگرش والدین به نقش‌های زنانه و مردانه و میزان انعطاف‌پذیری آن‌ها، می‌تواند چارچوب ذهنی فرزندان را در ارزیابی شریک زندگی و انتظارات از رابطه زناشویی شکل دهد (Cano & Hofmeister, 2023; Li, 2025).

در کنار هویت جنسی، جهت‌گیری‌های فرهنگی فردگرایی و جمع‌گرایی نیز از عوامل اجتماعی‌ارزشی اثرگذار بر همسرگزینی محسوب می‌شوند. این جهت‌گیری‌ها تعیین می‌کنند که فرد تا چه اندازه بر ترجیحات شخصی، استقلال و خودمختاری تأکید دارد یا تصمیم‌گیری‌های خود را در هماهنگی با انتظارات خانواده و گروه اجتماعی انجام می‌دهد (Gorla et al., 2024; Wu et al., 2022). مطالعات بین‌فرهنگی نشان داده‌اند که فردگرایی با اولویت‌دادن به کیفیت رابطه، صمیمیت و رضایت شخصی در انتخاب همسر همراه است، در حالی که جمع‌گرایی بر همسویی ارزشی، پذیرش خانوادگی و تعهد اجتماعی تأکید می‌کند (Bejanyan et al., 2015; Thomas et al., 2020). این الگوها در بستر خانواده مبدأ و از طریق سبک‌های والدینی منتقل می‌شوند و نقش مهمی در حساسیت فرد نسبت به ملاک‌های محتوایی و فرایندی همسرگزینی دارند (Gorla et al., 2024).

قدرت خانواده و شیوه توزیع آن نیز یکی دیگر از مؤلفه‌های اجتماعی‌ارزشی مرتبط با مدل پدر و مادری ازدواج است. خانواده‌هایی که از اقتدار متعادل برخوردارند، همزمان چارچوب‌های روشن رفتاری و فضای لازم برای استقلال تصمیم‌گیری را فراهم می‌کنند (Born & Vasbø, 2025; Mahdavi & Habib-Sabouri, 2003). این نوع ساختار قدرت می‌تواند به رشد مسئولیت‌پذیری، خودکارآمدی و توان تصمیم‌گیری آگاهانه در فرزندان منجر شود و در نتیجه، فرآیند انتخاب همسر را تسهیل کند. در مقابل، اقتدار افراطی یا فقدان ساختار قدرت می‌تواند به وابستگی، تعارض یا سردرگمی در معیارهای همسرگزینی بینجامد (Khaleque, 2025).

نگرش به جنس مخالف و هوش اخلاقی نیز در زمره عوامل اجتماعی‌ارزشی قرار می‌گیرند که از طریق خانواده و تعاملات اولیه شکل می‌گیرند. نگرش‌های باز و مبتنی بر احترام متقابل نسبت به جنس مخالف، معمولاً در خانواده‌هایی پرورش می‌یابد که تعاملات والدین بر پایه عدالت، همکاری و گفت‌وگوی سازنده است (Chen et al., 2020; Emami et al., 2025). از سوی دیگر، هوش اخلاقی به‌عنوان توانایی تشخیص درست از نادرست و عمل بر اساس اصول اخلاقی، می‌تواند در تصمیم‌گیری‌های زناشویی و مدیریت تعارض نقش تسهیل‌گر داشته باشد (Alhadabi et al., 2019; Lennick & Kiel, 2005). والدینی که ارزش‌های اخلاقی را به‌صورت عملی به فرزندان منتقل می‌کنند، زمینه رشد انتخاب‌های مسئولانه و ارزش‌محور را در آنان فراهم می‌سازند.

در کنار عوامل اجتماعی‌ارزشی، عوامل روابط بین‌فردی نیز به‌عنوان سطحی مکمل در تبیین همسرگزینی مطرح می‌شوند. این عوامل بیشتر به مهارت‌ها و ظرفیت‌های عملی فرد در تعامل با دیگران اشاره دارند. دانش جنسی، به‌عنوان یکی از این مؤلفه‌ها، فراتر از آگاهی زیستی، شامل درک نیازها، انتظارات و مسئولیت‌های متقابل در رابطه زناشویی است (Haris & Kumar, 2018; Rahimi, 2009). انتقال این دانش از طریق خانواده و آموزش‌های رسمی و غیررسمی می‌تواند نگرش‌های واقع‌بینانه‌تری نسبت به ازدواج ایجاد کند (Shams Mofarraheh, 2001). سرمایه اجتماعی خانواده نیز با فراهم‌آوردن شبکه‌های حمایت، اعتماد و تعامل مثبت، توان فرد را برای برقراری روابط صمیمانه و پایدار افزایش می‌دهد (Leme et al., 2015; Seff et al., 2023).

با وجود اهمیت عوامل روابط بین‌فردی، برخی پژوهش‌ها نشان می‌دهند که این عوامل بیشتر بر کیفیت رابطه پس از ازدواج اثرگذارند تا بر مرحله انتخاب همسر (McGhie et al., 2024; Rajabi et al., 2021). به بیان دیگر، مهارت‌های ارتباطی و سرمایه اجتماعی ممکن است نقش خود را پس از شکل‌گیری رابطه زناشویی آشکارتر سازند، در حالی که همسرگزینی بیشتر متأثر از سازه‌های پایدارتر مانند ارزش‌ها،

E-ISSN: 2981-1759

نگرش‌ها و هویت فرد است (Mafra et al., 2021; Zheng, 2017). این تمایز مفهومی ضرورت بررسی همزمان اما تفکیکی این دو سطح از عوامل را برجسته می‌سازد.

مرور ادبیات نشان می‌دهد که اگرچه پژوهش‌های متعددی به بررسی عوامل فردی، فرهنگی یا خانوادگی مرتبط با ازدواج پرداخته‌اند، اما اغلب این مطالعات به‌صورت تک‌متغیری یا با تمرکز بر پیامدهای ازدواج انجام شده‌اند و کمتر به ارائه مدلی جامع برای تبیین مسیرهای همسرگزینی توجه داشته‌اند (Hara & Yu, 2025; Simons et al., 2025). به‌ویژه در بافت فرهنگی ایران، نیاز به الگویی یکپارچه که نقش عوامل اجتماعی‌ارزشی، روابط بین‌فردی و الگوهای والدینی را به‌صورت همزمان بررسی کند، به‌شدت احساس می‌شود (Najafi et al., 2025; Refahi, 2008). مدل پدر و مادری ازدواج می‌تواند چارچوبی مناسب برای پاسخ به این خلأ نظری فراهم آورد و سازوکار انتقال بین‌نسلی معیارهای همسرگزینی را روشن سازد.

بر این اساس، پژوهش حاضر با تکیه بر مدل پدر و مادری ازدواج و با ادغام دیدگاه‌های مرتبط با عوامل اجتماعی‌ارزشی و روابط بین‌فردی، درصدد تبیین سهم این عوامل در شکل‌دهی ملاک‌های محتوایی و فرایندی همسرگزینی است و هدف آن بررسی سهم عوامل اجتماعی‌ارزشی و عوامل روابط بین‌فردی در تبیین همسرگزینی در چارچوب مدل پدر و مادری ازدواج می‌باشد.

مواد و روش پژوهش

پژوهش حاضر از نوع مطالعات همبستگی با استفاده از رگرسیون چندگانه طراحی شد. جامعه آماری شامل تمامی متأهلینی بود که حداقل سه سال از زندگی مشترک آنها گذشته است و نمونه‌گیری در بهار ۱۴۰۳ از میان متأهلین شهر تهران به تعداد ۵۰۰ نفر بر اساس فرمول کلاین (۲۰۱۶) انجام شد. نمونه‌ها به صورت هدفمند و داوطلبانه انتخاب شدند که این امر ممکن است سوگیری انتخابی ایجاد کرده و تعمیم نتایج به کل جامعه متأهلین تهران یا ایران را محدود کند. ویژگی‌های جمعیتی شرکت‌کنندگان شامل سن، سطح تحصیلات، وضعیت اقتصادی و محل سکونت ثبت شد [در صورت امکان، جزئیات عددی ارائه شود]. شرایط ورود به پژوهش شامل متأهل بودن در زمان تکمیل پرسشنامه، گذشت حداقل سه سال از زندگی مشترک (برای حداقل یکی از زوجین کافی بود) و همکاری داوطلبانه یکی یا هر دو همسر بود. به تمامی شرکت‌کنندگان اطمینان داده شد که اطلاعات پرسشنامه‌ها محرمانه باقی خواهد ماند. از محدودیت‌های پژوهش می‌توان به سوگیری نمونه‌گیری، عدم پوشش کامل متغیرهای جمعیتی مؤثر بر همسرگزینی و اعمال شرط سه ساله برای حداقل یکی از زوجین اشاره کرد که ممکن است تجربیات برخی زوجین را به طور کامل منعکس نکند.

پرسشنامه اولویت‌بخشی ملاک‌های همسرگزینی (رفاهی، ۱۳۸۷) شامل ۲۲ عبارت است که ملاک‌های محتوایی (ویژگی‌های فردی و خانوادگی، سلامت روانی و جسمانی، قومیت و مذهب) و ملاک‌های فرایندی (مهارت‌های ارتباطی، حل مسئله، انعطاف‌پذیری و مهارت‌های کنار آمدن) را مورد بررسی قرار می‌دهد. این پرسشنامه بر اساس مقیاس لیکرت پنج‌گزینه‌ای از ۱ «بسیار بی‌اهمیت» تا ۵ «بسیار مهم» نمره‌گذاری می‌شود و دو نمره تفکیکی از ملاک‌های محتوایی و فرایندی به دست می‌آید. بر اساس فیتزجرالد و همکاران (۱۹۹۵)، شاخص‌های برازش این پرسشنامه بالاتر از ۰.۹۵ گزارش شده است. آلفای کرونباخ آن در پژوهش حاضر ۰.۹۴ و در پژوهش‌های پیشین بین ۰.۷۷ تا ۰.۸۹ گزارش شده است (Refahi, 2008). روایی سازه پرسشنامه از طریق تحلیل شاخص‌های برازش و بازنگری محتوایی تأیید شده است.

مقیاس نقش جنسیتی بم (۱۹۸۱) شامل ۳۰ سؤال است و گرایش شخصیت جنسی افراد را در سه بعد مردانگی، زنانگی و خنثی ارزیابی می‌کند. نمره‌دهی بر اساس طیف لیکرت پنج‌گزینه‌ای انجام می‌شود و نمره هر بعد با جمع امتیازات مربوطه، تقسیم بر تعداد سؤالات و

ضرب در ۱۰۰ به صورت درصدی محاسبه می‌گردد. نمره درصدی بالاتر نشان‌دهنده گرایش بیشتر فرد به آن بعد از شخصیت است. روایی ابزار از طریق همبستگی فرم کوتاه و بلند آن تأیید شده و ضریب همبستگی ۰.۹۹ گزارش شده است (Bem, 1981). پایایی مقیاس در پژوهش حاضر ۰.۸۰ بود که نشان‌دهنده قابلیت اعتماد خوب است (Emami et al., 2025).

پرسشنامه ارزش‌های فرهنگی جمع‌گرایی-فردگرایی (تریاندیس و گفلند، ۱۹۸۸) شامل ۱۶ سؤال در چهار مولفه فردگرایی افقی، فردگرایی عمودی، جمع‌گرایی افقی و جمع‌گرایی عمودی است و میزان ارزش‌های فرهنگی را با طیف پنج‌گزینه‌ای لیکرت می‌سنجد. نمونه سؤالات شامل «بیشتر اوقات به خودم متکی هستم و به ندرت به دیگران تکیه می‌کنم» می‌باشد (Triandis & Gelfand, 1998). روایی ابزار از طریق نظر اساتید و متخصصان حوزه مرتبط تأیید شده و پایایی آن در پژوهش حاضر ۰.۷۳ گزارش شد.

پرسشنامه ساختار قدرت در خانواده شامل ۳۶ گویه در سه خرده‌مقیاس ساخت روابط قدرت (۱۲ سؤال)، حوزه‌ها و قلمروهای قدرت (۱۴ سؤال) و شیوه‌های اعمال قدرت (۱۰ سؤال) است و برای بررسی سلسله مراتب قدرت در خانواده به کار گرفته شد. پایایی آن در آزمون اولیه ۰.۷۹ و اعتبار بازآزمایی یک ماهه ۰.۷۰ گزارش شد. همچنین پایایی کلی ابزار ۰.۸۶ و روایی محتوایی از طریق بازبینی کارشناسان تأیید شد (Mahdavi & Habib-Sabouri, 2003).

پرسشنامه نگرش جنسی (خوشابی و والایی، ۱۳۷۹) شامل ۱۶ سؤال است و نگرش افراد نسبت به روابط با جنس مخالف را می‌سنجد. پایایی ابزار در پژوهش حاضر ۰.۹۵ و روایی آن از مطالعات پیشین تأیید شده است (Rahimi, 2009).

پرسشنامه هوش اخلاقی (لینک و کیل، ۲۰۰۵) شامل ۴۰ سؤال است و هوش اخلاقی را در ابعاد مختلف می‌سنجد. پایایی آن در پژوهش حاضر ۰.۹۴ و روایی صوری و محتوایی توسط متخصصان تأیید شد. بیشترین همبستگی درونی بین بخشش و دلسوزی با هوش اخلاقی (۰.۸۶) و کمترین همبستگی بین درستکاری و هوش اخلاقی (۰.۶۶) گزارش شده است (Lennick & Kiel, 2005).

پرسشنامه دانش جنسی (شمس مفرحه، ۱۳۸۰) برای سنجش آموزش و آگاهی جنسی مورد استفاده قرار گرفت. روایی آن از طریق اعتبار محتوایی و نظر ۱۰ استاد متخصص تأیید شد و پایایی با آزمون مجدد و همبستگی ۰.۹۸ تعیین گردید (Shams Mofarraheh, 2001).

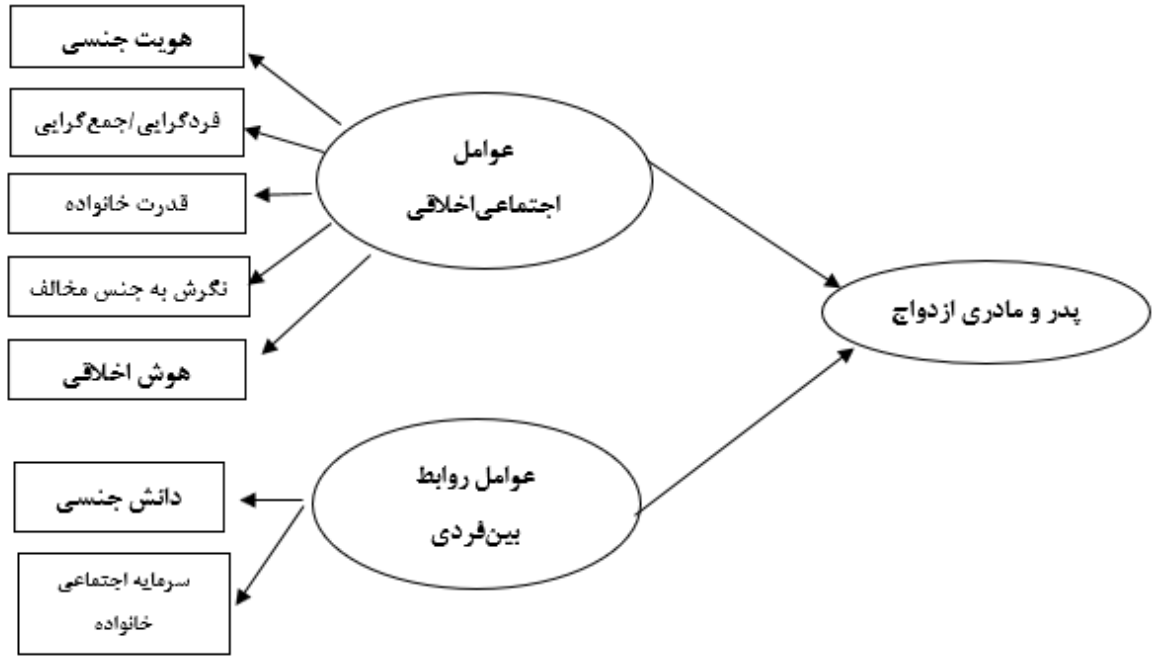
پرسشنامه سرمایه اجتماعی خانواده (اونیکس و بولن، ۲۰۰۰) شامل ۳۶ گویه در ۸ مؤلفه است و هدف اصلی آن سنجش سرمایه اجتماعی خانواده از دیدگاه افراد می‌باشد. تحلیل عاملی با روش واریماکس ضریب همبستگی‌ها را بین ۰.۵۲ تا ۰.۸۷ و ضریب اعتبار کلی را ۰.۸۲ نشان داد (Onyx & Bullen, 2000). اعتبار سازه در پژوهش حاضر از طریق روایی صوری، محتوایی و پیش‌آزمون دو مرحله‌ای با نظر دانشجویان تحصیلات تکمیلی تأیید شد و پایایی آن با آلفای کرونباخ ۰.۸۱ گزارش شد.

در سطح آمار توصیفی از آماره‌هایی مانند میانگین، واریانس و انحراف معیار و ... استفاده و در سطح آمار استنباطی از تحلیل عاملی اکتشافی و رگرسیون چندگانه استفاده شد.

E-ISSN: 2981-1759

شکل ۱

مدل مفهومی پژوهش

یافته‌ها

مشخصه‌های آمار توصیفی عامل‌های روان‌شناختی پژوهش در جدول (۱) آمده است.

جدول ۱

مشخصه‌های آمار توصیفی عامل‌های اجتماعی-اخلاقی و روابط بین فردی

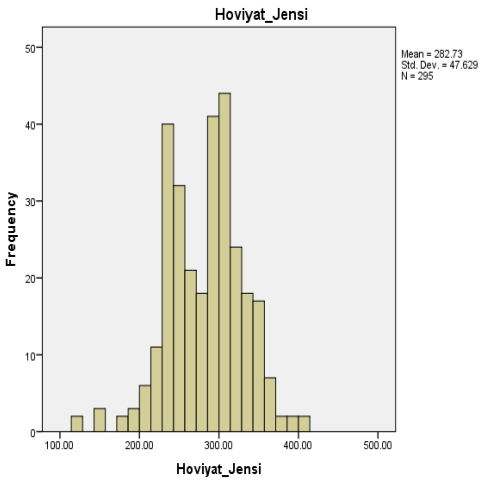
	عامل	میانگین	انحراف استاندارد	چولگی	کمینه	بیشینه
۱	هویت جنسی	۲۸۲/۷۳	۴۷/۶۲	-۰/۲۹	۱۲۱/۰۰	۴۰۶/۰۰
۲	فرد/جمع گرایی	۳۱/۱۲	۱۳/۴۰	۰/۰۷	۸/۵۰	۵۹/۰۰
۳	سلسله مراتب قدرت خانواده	۳۶/۴۴	۶/۴۵	۰/۰۲	۱۳/۰۰	۵۹/۰۰
۴	نگرش به جنس مخالف	۱۴/۱۸	۴/۹۰	-۰/۲۹	۶/۰۰	۲۴/۰۰
۵	هوش اخلاقی	۱۲۵/۸۱	۲۴/۰۵	-۰/۱۳	۴۷/۰۰	۱۹۴/۰۰
۶	دانش جنسی	۸۷/۴۷	۱۷/۹۳	-۰/۲۴	۳۰/۰۰	۱۴۵/۰۰
۷	سرمایه اجتماعی	۸۱/۰۵	۱۷/۴۸	۰/۲۸	۳۶/۰۰	۱۳۶/۰۰

چنان‌که در جدول بالا مشاهده می‌شود، چولگی نمره‌های فردگرایی و جمع‌گرایی و همچنین سلسله مراتب قدرت در خانواده اندکی مثبت است؛ این امر نشان می‌دهد که نسبت قابل توجهی از افراد در این متغیرها نمره‌ای کمتر از میانگین به دست آورده‌اند. در مقابل، چولگی نمره‌های هویت جنسی، نگرش به جنس مخالف و هوش اخلاقی منفی است که بیانگر آن است که بیشتر افراد در این متغیرها نمره‌ای بالاتر از

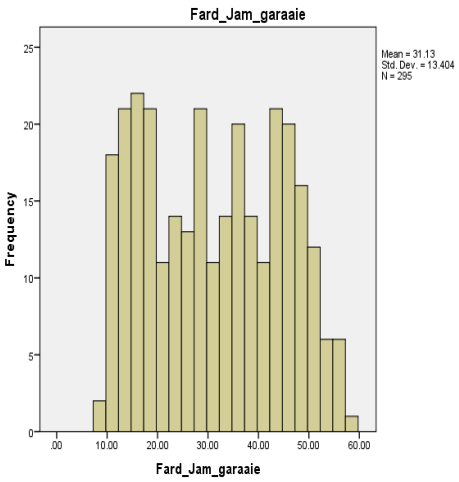
میانگین کسب کرده‌اند. همچنین، چولگی نمره‌های سرمایه اجتماعی مثبت بوده و نشان می‌دهد که تعداد قابل توجهی از افراد نمره‌ای کمتر از میانگین داشته‌اند، در حالی که چولگی نمره‌های دانش جنسی منفی است و بدین ترتیب، بیشتر افراد در این متغیر نمره‌ای بالاتر از میانگین کسب کرده‌اند.

شکل ۲

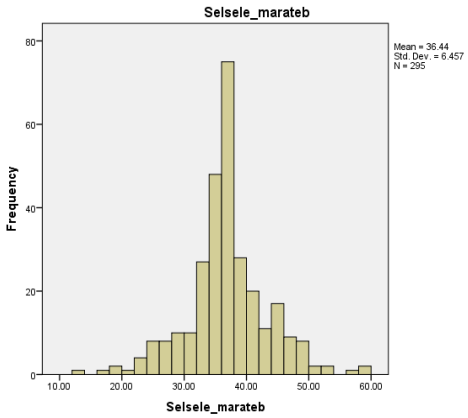
توزیع فراوانی عامل‌های اجتماعی-اخلاقی برای کل گروه نمونه

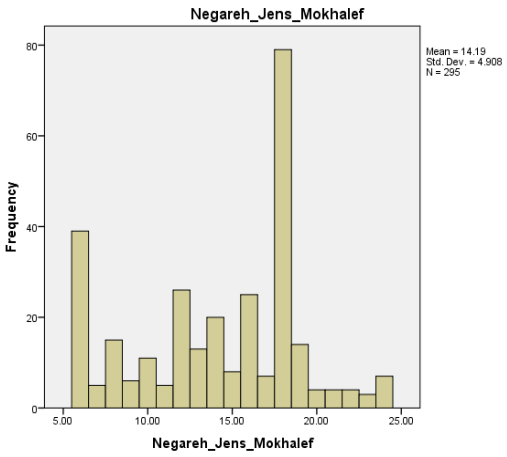
هویت جنسی

فردگرایی

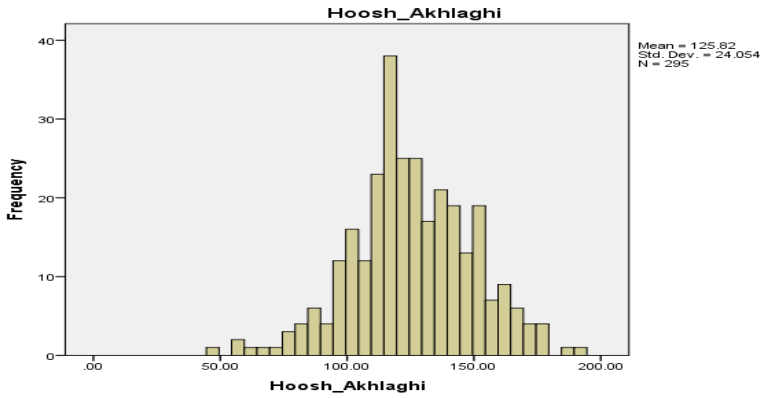

سلسله مراتب قدرت

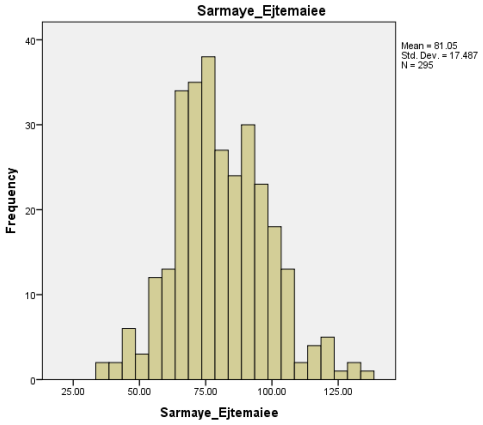

نگرش به جنس مخالف

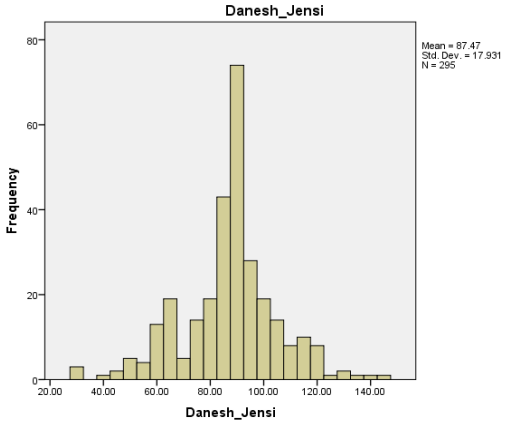
E-ISSN: 2981-1759

هوش اخلاقی

سرمایه اجتماعی

دانش جنسی

در جدول (۲) ضرایب همبستگی متقابل متغیرهای پیشبین مورد مطالعه ارائه شده است.

جدول ۲

ضرایب همبستگی متقابل متغیرهای پیشبین پژوهش

	مؤلفه	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷
۱	هویت جنسی	–						
۲	فرد/جمع گرایی	۰/۵۱**	–					
۳	قدرت خانواده	-۰/۳۴**	-۰/۳**	–				
۴	نگرش به جنس‌مخالف	۰/۲۹**	-۰/۲۳**	۰/۳۶**	–			
۵	هوش اخلاقی	۰/۳۲**	۰/۲۵**	۰/۳۴**	-۰/۲۴**	–		
۶	دانش جنسی	-۰/۲۲**	۰/۰۱	۰/۱۸**	۰/۰۸	۰/۱۴*	–	
۷	سرمایه اجتماعی	۰/۲۱*	۰/۱۶	-۰/۱۵**	-۰/۱۴**	-۰/۱۵**	-۰/۴۵**	–

نتایج جدول فوق نشان می‌دهد که بین متغیرهای پیش‌بین پژوهش الگوهای همبستگی معنادار و متنوعی وجود دارد. هویت جنسی با فردگرایی/جمع‌گرایی همبستگی مثبت و معنادار (r=۰/۵۱، P < ۰/۰۱) و با قدرت خانواده (r=۰/۳۴-، P < ۰/۰۱) و دانش جنسی (r=۰/۲۲- ، P < ۰/۰۱) رابطه منفی معنادار دارد، در حالی که با نگرش به جنس مخالف (r=۰/۲۹، P < ۰/۰۱)، هوش اخلاقی (r=۰/۳۲، P < ۰/۰۱) و سرمایه اجتماعی (r=۰/۲۱، P < ۰/۰۵) رابطه مثبت معنادار نشان می‌دهد. فردگرایی/جمع‌گرایی با قدرت خانواده (r=۰/۳۰-، P < ۰/۰۱) و نگرش به جنس مخالف (r=۰/۲۳-، P < ۰/۰۱) همبستگی منفی معنادار و با هوش اخلاقی (r=۰/۲۵، P < ۰/۰۱) همبستگی مثبت معنادار دارد، اما با دانش جنسی و سرمایه اجتماعی رابطه معناداری مشاهده نشد. قدرت خانواده با نگرش به جنس مخالف (r=۰/۳۶، P < ۰/۰۱)، هوش اخلاقی (r=۰/۳۴، P < ۰/۰۱) و دانش جنسی (r=۰/۱۸، P < ۰/۰۱) رابطه مثبت معنادار و با سرمایه اجتماعی (r=۰/۱۵-، P < ۰/۰۱) رابطه منفی معنادار دارد. نگرش به جنس مخالف نیز با هوش اخلاقی (r=۰/۲۴-، P < ۰/۰۱) و سرمایه اجتماعی (r=۰/۱۴-، P < ۰/۰۱) رابطه منفی معنادار نشان می‌دهد، در حالی که رابطه آن با دانش جنسی معنادار نیست. همچنین هوش اخلاقی با دانش جنسی (r=۰/۱۴، P < ۰/۰۵) همبستگی مثبت ضعیف و با سرمایه اجتماعی (r=۰/۱۵-، P < ۰/۰۱) همبستگی منفی معنادار دارد و در نهایت، دانش جنسی با سرمایه اجتماعی رابطه منفی و نسبتاً قوی معنادار (r=۰/۴۵-، P < ۰/۰۱) نشان می‌دهد.

جدول ۳

تحلیل رگرسیون خطی برای پیش‌بینی ملاک‌های همسرگزینی بر پایه عوامل اجتماعی-اخلاقی

	محتوایی				فرایندی				
پیش‌بین	b	ß	t	P	R^2	b	ß	t	P	R^2
هویت جنسی	۰/۱۱	۰/۲۸	۴/۴۹	۰/۰۱	۰/۲۴	۰/۱۴	۰/۳۴	۵/۵۴	۰/۰۱	۵۰/۲
فرد/جمع گرایی	۰/۴۶	۰/۳۱	۵/۲	۰/۰۱		۰/۳۵	۰/۲۴	۴/۰۶	۰/۰۱	
قدرت خانواده	-۰/۰۱	-۰/۰۰۵	-۰/۰۹	۰/۹۲		۰/۰۰۵	۰/۰۰۲	۰/۰۳	۰/۹۷	
نگرش به جنس‌مخالف	۰/۱۸	۰/۰۴	۰/۸۱	۰/۴۱		۰/۳۶	۰/۰۹	۱/۶۱	۰/۱	
هوش اخلاقی	-۰/۰۴	-۰/۰۵	-۰/۹۸	۰/۳۲		-۰/۰۰۳	-۰/۰۰۴	-۰/۰۶	۰/۹۵	
p=	۰/۰۱F=۱۸/۶۹۸					p=	۰/۰۱F=۱۸/۸۹۸			

همان‌گونه که در جدول ۳ مشاهده می‌شود برای پیش‌بینی متغیر ملاک محتوایی بر پایه عوامل اجتماعی/اخلاقی ، دو عامل هویت جنسی (b=۰/۱۱، P <۰/۰۱) و فردگرایی(b=۰/۴۶، P <۰/۰۱) در سطح کم‌تر از ۰/۰۱ معنادار به دست آمد؛ بنابراین، می‌توان گفت که از بین عوامل اجتماعی/اخلاقی، هویت جنسی و جمع‌گرایی رابطه مثبت معنادار دارد. به این معنا که هر چه هویت جنسی و فرد گرایی بیش‌تر باشد ملاک‌های محتوایی همسرگزینی بیش‌تر می‌شود.

بررسی ضرایب رگرسیونی برای متغیر ملاک فرایندی نیز نشان می‌دهد که دو عامل هویت جنسی (b=۰/۱۴، P <۰/۰۱) و فردگرایی(b=۰/۳۵، P <۰/۰۱) در سطح کم‌تر از ۰/۰۱ معنادار به دست آمد. به این معنا که هر چه هویت جنسی و فرد گرایی بیش‌تر باشد ملاک‌های فرایندی همسرگزینی بیش‌تر می‌شود

مقدار R^2 برای ملاک محتوایی برابر با ۰/۲۴ و برای ملاک فرایندی برابر با ۰/۲۵ به دست آمد بدین ترتیب می‌توان نتیجه گرفت که هویت جنسی و فرد گرایی به ترتیب در حدود ۲۴ و ۲۵ درصد ملاک‌های محتوایی و فرایندی همسر گزینی را تبیین می‌کند.

E-ISSN: 2981-1759

جدول ۴

تحلیل رگرسیون خطی برای پیش‌بینی ملاک‌های همسرگزینی بر پایه عوامل روابط اجتماعی

	محتوایی				فرایندی				
پیش‌بین	b	ß	t	P	R^2	b	ß	t	P	R^2
دانش جنسی	۰/۰۳	۰/۰۳	۰/۵۲	۰/۵۹	۰/۰۰۳	۰/۰۰۴	۰/۰۰۴	۰/۰۶	۰/۹۴	۰.۰۰۱
سرمایه اجتماعی	-۰/۰۴	-۰/۰۴	۰/۷۵	۰/۴۵		-۰/۰۱	-۰/۰۱	-۰/۳	۰/۷۶	
	F=۰/۳۹۳	p= ۰/۶۷۶				p=۰/۹۵۵	F=۰/۰۴۶			

مدل رگرسیون برای پیش‌بینی ملاک‌های محتوایی و فرایندی همسرگزینی بر پایه عوامل روابط اجتماعی (جدول ۴) به ترتیب برای ملاک محتوایی (F=۰/۳۹۳، P <۰/۶۷۶) و فرایندی (F=۰/۹۵، P <۰/۰۱) از لحاظ آماری معنادار به دست نیامد؛ بنابراین، می‌توان ملاک‌های محتوایی و فرایندی همسر گزینی را نمی‌توان بر اساس عوامل روابط اجتماعی تبیین و پیش‌بینی کرد.

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج پژوهش حاضر نشان داد که در چارچوب مدل پدر و مادری ازدواج، عوامل اجتماعی‌ارزشی در مقایسه با عوامل روابط بین‌فردی نقش برجسته‌تری در تبیین ملاک‌های محتوایی و فرایندی همسرگزینی دارند. به‌طور مشخص، هویت جنسی و جهت‌گیری‌های فرهنگی فردگرایی/جمع‌گرایی توانستند به‌صورت معنادار معیارهای انتخاب همسر را پیش‌بینی کنند، در حالی که متغیرهایی نظیر قدرت خانواده، نگرش به جنس مخالف و هوش اخلاقی اثر معناداری از خود نشان ندادند و همچنین عوامل روابط بین‌فردی شامل دانش جنسی و سرمایه اجتماعی خانواده فاقد قدرت پیش‌بینی بودند. این الگو نشان می‌دهد که همسرگزینی بیش از آنکه متأثر از مهارت‌های تعاملی جاری باشد، ریشه در سازه‌های عمیق‌تر هویتی و ارزشی دارد که طی فرایند اجتماعی‌شدن در خانواده مبدأ شکل می‌گیرند. یافته حاضر با دیدگاه‌هایی همسو است که انتخاب همسر را نه صرفاً یک تصمیم عقلانی یا هیجانی، بلکه بازتابی از ساختارهای شناختی–ارزشی تثبیت‌شده در فرد می‌دانند (Mafra et al., 2021; Simons et al., 2025). از این منظر، خانواده به‌عنوان نخستین بستر جامعه‌پذیری، چارچوب‌های بنیادی ارزیابی رابطه را در فرد نهادینه می‌کند و این چارچوب‌ها در بزنگاه همسرگزینی فعال می‌شوند.

معنادار بودن نقش هویت جنسی در پیش‌بینی ملاک‌های همسرگزینی را می‌توان در پیوند عمیق این سازه با مدل پدر و مادری ازدواج تبیین کرد. هویت جنسی محصول تعامل پیچیده عوامل زیستی، اجتماعی و فرهنگی است و خانواده نقشی محوری در شکل‌دهی آن ایفا می‌کند (Chen, 2022; Li, 2025). والدین از طریق بازنمایی نقش‌های زنانه و مردانه، شیوه تقسیم مسئولیت‌ها و الگوهای تعاملی خود، چارچوب‌هایی را به فرزندان منتقل می‌کنند که بعدها در ارزیابی شریک زندگی و انتظارات از رابطه زناشویی منعکس می‌شود (Cano & Hofmeister, 2023). نظریه‌های معاصر نیز تأکید دارند که هویت جنسی نه یک ویژگی ثابت، بلکه ساختاری پویا و در حال تحول است که در بستر روابط خانوادگی قوام می‌یابد (Fausto-Sterling, 2025). بنابراین، افرادی که از انسجام هویت جنسی بالاتری برخوردارند، در فرآیند همسرگزینی معیارهای روشن‌تر و منسجم‌تری را به کار می‌گیرند و هم به ملاک‌های محتوایی مانند ارزش‌ها و ویژگی‌های شخصیتی و هم به ملاک‌های فرایندی نظیر شیوه تعامل و حل تعارض توجه نشان می‌دهند. این تبیین با یافته‌های پژوهش‌هایی همخوان است که انسجام هویت را با تصمیم‌گیری‌های بالغانه و روابط پایدار مرتبط دانسته‌اند (Helm Jr et al., 2020; Zheng, 2017).

نقش معنادار فردگرایی/جمع‌گرایی در پیش‌بینی ملاک‌های همسرگزینی نیز با ادبیات بین‌فرهنگی موجود همسو است. جهت‌گیری‌های فرهنگی تعیین می‌کنند که فرد تا چه حد بر ترجیحات شخصی، استقلال و رضایت فردی تأکید کند یا تصمیم‌گیری‌های خود را در چارچوب انتظارات خانواده و گروه اجتماعی سامان دهد (Gorla et al., 2024; Wu et al., 2022). پژوهش‌های تطبیقی نشان داده‌اند که فردگرایی معمولاً با اولویت‌دادن به کیفیت رابطه، صمیمیت و همخوانی شخصیتی همراه است، در حالی که جمع‌گرایی معیارهایی نظیر پذیرش خانوادگی، هماهنگی ارزشی و تعهد اجتماعی را برجسته می‌سازد (Bejanyan et al., 2015; Thomas et al., 2020). در بافت فرهنگی ایران، این دو جهت‌گیری اغلب به‌صورت هم‌زمان و در قالب الگویی تعدیل‌یافته حضور دارند؛ به این معنا که فرد ضمن توجه به ترجیحات شخصی، نمی‌تواند از ملاحظات خانوادگی و اجتماعی چشم‌پوشی کند. نتایج پژوهش حاضر نشان می‌دهد که هر دو بعد فردگرایی و جمع‌گرایی می‌توانند حساسیت فرد نسبت به ملاک‌های همسرگزینی را افزایش دهند و این امر مؤید نقش تعیین‌کننده خانواده در انتقال این جهت‌گیری‌هاست (Gorla et al., 2024).

در مقابل، عدم معناداری قدرت خانواده، نگرش به جنس مخالف و هوش اخلاقی در مدل رگرسیون را می‌توان از چند منظر تبیین کرد. نخست، ممکن است اثر این متغیرها به‌صورت غیرمستقیم و از طریق سازه‌های قوی‌تری مانند هویت جنسی و جهت‌گیری‌های فرهنگی عمل کرده باشد و در حضور این متغیرها، سهم مستقل آن‌ها کاهش یافته باشد. برای مثال، قدرت خانواده و شیوه اعمال اقتدار والدین، اگرچه در شکل‌دهی شخصیت و نگرش‌های فرزندان نقش دارد (Born & Vasbø, 2025; Mahdavi & Habib-Sabouri, 2003)، اما تأثیر آن ممکن است در قالب انسجام هویتی یا ارزش‌های درونی‌شده بروز یابد، نه به‌صورت مستقیم در معیارهای همسرگزینی. دوم، نگرش به جنس مخالف نیز ممکن است هم‌پوشانی مفهومی قابل توجهی با هویت جنسی داشته باشد و از این‌رو، پس از کنترل هویت جنسی، قدرت تبیینی مستقل خود را از دست بدهد (Chen et al., 2020; Emami et al., 2025). درباره هوش اخلاقی نیز می‌توان گفت که این سازه بیشتر در رفتارهای تعاملی و تصمیم‌گیری‌های اخلاقی در بستر رابطه زناشویی نقش‌آفرین است تا در مرحله انتخاب همسر؛ ضمن آنکه ابزارهای خودگزارش‌دهی در سنجش هوش اخلاقی مستعد سوگیری پاسخ‌دهی مطلوب اجتماعی هستند و این امر می‌تواند واریانس واقعی متغیر را کاهش دهد (Alhadabi et al., 2019; Lennick & Kiel, 2005).

یکی از یافته‌های قابل توجه پژوهش حاضر، عدم معناداری عوامل روابط بین‌فردی در پیش‌بینی ملاک‌های همسرگزینی بود. این نتیجه در نگاه نخست ممکن است با ادبیاتی که بر نقش مهارت‌های ارتباطی، دانش جنسی و سرمایه اجتماعی در کیفیت روابط زناشویی تأکید دارد، ناهمخوان به نظر برسد (Haris & Kumar, 2018; Leme et al., 2015). با این حال، تمایز میان مرحله انتخاب همسر و مرحله تداوم و کیفیت رابطه می‌تواند این یافته را توضیح دهد. بسیاری از پژوهش‌ها نشان داده‌اند که عوامل روابط بین‌فردی نقش پررنگ‌تری پس از ازدواج و در مدیریت تعارض، رضایت زناشویی و تنظیم هیجان ایفا می‌کنند (Masumoto et al., 2022; McGhie et al., 2024; Rajabi et al., 2021). در حالی که همسرگزینی بیشتر مبتنی بر سازه‌های پایدارتر مانند ارزش‌ها، نگرش‌ها و هویت است و مهارت‌های ارتباطی ممکن است در این مرحله کمتر به‌صورت آگاهانه مورد توجه قرار گیرند (Mafra et al., 2021). افزون بر این، ممکن است رابطه واقعی بین عوامل روابط بین‌فردی و همسرگزینی غیرمستقیم و از طریق متغیرهای میانجی مانند سبک‌های دلبستگی یا بلوغ عاطفی عمل کند؛ متغیرهایی که در مدل حاضر لحاظ نشده‌اند.

یافته‌های پژوهش حاضر در مجموع از رویکردهای چندسطحی در تبیین ازدواج حمایت می‌کند و نشان می‌دهد که تمرکز صرف بر مهارت‌های تعاملی یا متغیرهای سطح خرد، بدون توجه به بستر ارزشی و خانوادگی، تصویر کاملی از فرآیند همسرگزینی ارائه نمی‌دهد. این نتایج با مطالعاتی همسو است که بر نقش کیفیت خانواده مبدأ، الگوهای والدینی و ارزش‌های درونی‌شده در تصمیم‌های ازدواجی تأکید دارند

E-ISSN: 2981-1759

(Farshi-Sobhkhiz et al., 2020, 2021; Khaleque, 2025). از سوی دیگر، یافته‌ها نشان می‌دهد که تغییرات اجتماعی و فرهنگی معاصر، اگرچه برخی از کارکردهای سنتی خانواده را تضعیف کرده‌اند، اما نقش خانواده در انتقال چارچوب‌های ارزشی بنیادین همچنان پابرجاست (Andrew & Adams, 2025; Hara & Yu, 2025). بدین ترتیب، مدل پدر و مادری ازدواج می‌تواند چارچوبی نظری مناسب برای فهم پیوند میان ارزش‌ها، هویت و انتخاب همسر در جوامع در حال گذار فراهم آورد.

از محدودیت‌های اصلی پژوهش حاضر می‌توان به استفاده از نمونه‌گیری هدفمند و داوطلبانه اشاره کرد که تعمیم‌پذیری نتایج به کل جامعه متأهلین را محدود می‌سازد. اتکای پژوهش بر ابزارهای خودگزارش‌دهی نیز احتمال سوگیری پاسخ و مطلوبیت اجتماعی را افزایش می‌دهد. افزون بر این، ماهیت مقطعی داده‌ها امکان استنباط روابط علّی را محدود کرده و برخی متغیرهای مهم مانند سبک‌های دلبستگی، بلوغ هیجانی و شرایط اقتصادی–اجتماعی در مدل لحاظ نشده‌اند.

پژوهش‌های آتی می‌توانند با بهره‌گیری از طرح‌های طولی، مسیرهای علّی میان الگوهای والدینی، عوامل اجتماعی‌ارزشی و فرآیند همسرگزینی را با دقت بیشتری بررسی کنند. استفاده از نمونه‌های متنوع‌تر از نظر فرهنگی، اقتصادی و جغرافیایی و به‌کارگیری روش‌های ترکیبی کمی–کیفی می‌تواند به غنای یافته‌ها بیفزاید. همچنین بررسی نقش متغیرهای میانجی و تعدیل‌گر مانند سبک‌های دلبستگی، تنظیم هیجان و نگرش به ازدواج می‌تواند به تبیین عمیق‌تر سازوکارهای مؤثر بر همسرگزینی کمک کند.

یافته‌های پژوهش حاضر بر ضرورت توجه به آموزش‌های مبتنی بر ارزش‌ها و هویت در برنامه‌های مشاوره پیش از ازدواج تأکید دارد. تقویت آگاهی والدین نسبت به نقش الگوهای رفتاری و ارزشی آنان در آینده ازدواج فرزندان می‌تواند به ارتقای کیفیت انتخاب همسر کمک کند. همچنین طراحی مداخلات آموزشی خانواده‌محور که بر انسجام هویت جنسی، گفت‌وگوی ارزشی و توازن میان استقلال فردی و تعهد خانوادگی تمرکز دارند، می‌تواند در پیشگیری از انتخاب‌های ناپایدار و ارتقای سلامت خانواده مؤثر واقع شود.

تشکر و قدردانی

از تمامی کسانی که در این پژوهش ما را یاری نمودند تشکر و قدردانی به عمل می‌آید.

تعارض منافع

در انجام مطالعه حاضر، هیچ‌گونه تضاد منافعی وجود ندارد.

مشارکت نویسندگان

در نگارش این مقاله تمامی نویسندگان نقش یکسانی ایفا کردند.

موازین اخلاقی

در انجام این پژوهش تمامی موازین و اصول اخلاقی رعایت گردیده است.

شفافیت داده‌ها

داده‌ها و مآخذ پژوهش حاضر در صورت درخواست از نویسنده مسئول و ضمن رعایت اصول کپی رایت ارسال خواهد شد.

حامی مالی

این پژوهش حامی مالی نداشته است.

References

Alhadabi, A., Aldhafri, S., Alkharusi, H., Al-Harthy, I., Alrajhi, M., & AlBarashdi, H. (2019). Modelling parenting styles, moral intelligence, academic self-efficacy and learning motivation among adolescents in grades 7-11. *Asia Pacific Journal of Education*, *39*(1), 133-153. https://doi.org/10.1080/02188791.2019.1575795

Andrew, A., & Adams, A. (2025). Revealed beliefs and the marriage market return to education. *The Quarterly Journal of Economics*, *qjaf020*. https://doi.org/10.1093/qje/qjaf020

Bejanyan, K., Marshall, T. C., & Ferenczi, N. (2015). Associations of collectivism with relationship commitment, passion, and mate preferences: opposing roles of parental influence and family allocentrism. *PLoS One*, *10*(2), e0117374. https://doi.org/10.1371/journal.pone.0117374

Bem, S. L. (1981). *Bem sex role inventory professional manual*. Consulting Psychologists Press. https://doi.org/10.1037/t05888-000

Born, V. D. L., & Vasbø, K. B. (2025). "Doing authority": Stories of parental authority across three generations. *Journal of marriage and family*, *87*(1), 114-133. https://doi.org/10.1111/jomf.13028

Cano, T., & Hofmeister, H. (2023). The intergenerational transmission of gender: Paternal influences on children's gender attitudes. *Journal of marriage and family*, *85*(1), 193-214. https://doi.org/10.1111/jomf.12863

Chen, G. (2022). The role of parents in their children's gender identity. 2021 International Conference on Social Development and Media Communication (SDMC 2021), https://doi.org/10.2991/assehr.k.220105.058

Chen, W. W., Yuan, H., Yang, X., & Lai, S. K. (2020). Parenting, self-concept, and attitudes about romantic relationships. *Journal of adolescence*, *82*, 41-49. https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2020.06.003

Emami, N., Dookanei-Fard, F., & Behboodi, M. (2025). Developing a Predictive Model of Attitudes Toward the Opposite Gender Based on Attachment Styles and Value Systems, Mediated by Attitudes Toward Love in Girls and Boys. *Sociology of Education*, *10*(1), 40-390.

Farshi-Sobhkhiz, F., Namvar, H., & Zare, Z. (2020). Developing a Parenting Model for Marriage. *Social Work Quarterly*, *9*(4), 44-49.

Farshi-Sobhkhiz, F., Namvar, H., & Zare, Z. (2021). The Role of Parenting Indicators in Marriage on Children's Marital Satisfaction: A Qualitative Study. *Family and Health Quarterly*, *3*(27), 60-78.

Fausto-Sterling, A. (2025). Rethinking gender/sex identity. *American Journal of Human Biology*, *37*(4), e70044. https://doi.org/10.1002/ajhb.70044

Galati, M. C. R., Hollist, C. S., do Egito, J. H. T., Osório, A. A. C., Parra, G. R., Neu, C., & de Moraes Horta, A. L. (2023). Sexual dysfunction, depression, and marital dissatisfaction among Brazilian couples. *The Journal of Sexual Medicine*, *20*(3), 260-268. https://doi.org/10.1093/jsxmed/qdac004

Gorla, L., Rothenberg, W. A., Lansford, J. E., Yotanyamaneewong, S., Alampay, L. P., Al-Hassan, S. M., Bacchini, D., Bornstein, M. H., Breiner, K., Chang, L., Deater-Deckard, K., Di Giunta, L., Dodge, K. A., Gurdal, S., Junla, D., Oburu, P., Pastorelli, C., Santona, A., Skinner, A. T., . . . Uribe Tirado, L. M. (2024). Individualism, collectivism and conformity in nine countries: Relations with parenting and child adjustment. *International journal of psychology : Journal international de psychologie*, *59*(4), 598-610. https://doi.org/10.1002/ijop.13130

Hara, Y., & Yu, W. H. (2025). Mate preferences and marriage-related behaviors: The case of Japan. *Journal of marriage and family*, *87*(4), 1361-1386. https://doi.org/10.1111/jomf.13088

Haris, F., & Kumar, A. (2018). Marital satisfaction and communication skills among married couples. *Indian Journal of Social Research*, *59*(1), 35-44.

Helm Jr, H. W., Hall, A., & Bailey, K. G. (2020). Generational Gender Differences in Mate Selection. *North American Journal of Psychology*, *22*(1), 111-111.

Khaleque, A. (2025). Influence of parental acceptance-rejection on adult intimate relationships. In *Global Perspectives on Parental Acceptance and Rejection* (pp. 107-119). Routledge. https://doi.org/10.4324/9781003441243-7

Khatun, M., Islam, M. A., & Latif, A. A. (2022). The multifaceted significance of marriage: exploring its role in religion, family dynamics, social cohesion, and economic context. *International Journal of Social Sciences & Humanities (IJSSH)*, *7*(1), 55-70. https://doi.org/10.58885/ijllis.v7i1.55.mk

Leme, V. B. R., Del Prette, Z. A. P., & Coimbra, S. (2015). Social skills, social support and well-being in adolescents of different family configurations. *Paidéia (Ribeirão Preto)*, *25*(60), 9-17. https://doi.org/10.1590/1982-43272560201503

Lennick, D., & Kiel, F. (2005). *Moral Intelligence: Enhancing Business Performance and Leadership Success*. Wharton School Publishing.

E-ISSN: 2981-1759

Li, Y. (2025). The impact of gender stereotypes on the development of gender identity in early childhood. SHS Web of Conferences, https://doi.org/10.1051/shsconf/202522203005

Lindo, J. M., Regmi, K., & Swensen, I. D. (2025). Stable income, stable family. *Review of Economics and Statistics*, *107*(3), 653-667. https://doi.org/10.1162/rest_a_01304

Liu, C., Abdul Rahman, M. N., Afdal, A., & Mansor, M. A. (2024). Relationships between parental marital quality and preschool children's prosocial behaviours: a meta-analysis. *Early Child Development and Care*, *194*(3), 454-477. https://doi.org/10.1080/03004430.2024.2328030

Mafra, A. L., Fisher, M. L., & Lopes, F. D. A. (2021). Does mate preference represent mate choice? A cross-cultural investigation. *Evolutionary Behavioral Sciences*, *15*(1), 64. https://doi.org/10.1037/ebs0000221

Mahdavi, M. S., & Habib-Sabouri, K. (2003). Examining the Structure of Power Distribution in the Family. *Women's Studies*(2), 157-170.

Masumoto, K., Harada, K., & Shiozaki, M. (2022). Effect of emotion regulation on mental health of couples in long-term marriages: One-year follow-up study. *Japanese Psychological Research*, *64*(3), 360-368. https://doi.org/10.1111/jpr.12325

McGhie, S., Wright, S., & Richards-Malcolm, S. A. (2024). Effects of First-Time Parenting on The Quality of Marriage. *Journal of Arts Science & Technology*, *16*(1).

Najafi, M., Esrafilian, F., & Azadfallah, P. (2025). Predicting Marital Burnout Based on Sexual Health Literacy in Married Women: The Mediating Role of Sexual Satisfaction. *Clinical Psychology and Personality*(1), 47-60.

Onyx, J., & Bullen, P. (2000). Measuring social capital in five communities. *The Journal of Applied Behavioral Science*, *36*(1), 23-42. https://doi.org/10.1177/0021886300361002

Rahimi, E. (2009). *Investigating the Effect of Cognitive-Behavioral Training on Knowledge, Attitudes, and Sexual Confidence of Women in Shiraz* Islamic Azad University, Marvdasht Branch].

Rajabi, G. R., Liaghat, H., & Abbaspour, Z. (2021). Examining the Model of Marital Communication Skills and Marital Conflict as Mediators Between Family of Origin and Marital Satisfaction. *Journal of Urmia Nursing and Midwifery*, *19*(4), 275-286.

Ramaswami, S. B., Jensen, T., Berghaus, M., De-Oliveira, S., Russ, S. A., Weiss-Laxer, N., & Barkin, S. (2022). Family health development in life course research: a scoping review of family functioning measures. *Pediatrics*, *149*(Supplement 5), e2021053509J. https://doi.org/10.1542/peds.2021-053509J

Refahi, Z. (2008). *Study of Spouse Selection Criteria and Their Relationship with Family Functioning to Propose a Model for Family Evaluation* Islamic Azad University, Science and Research Branch].

Rusnac, S., & Dragneva, M. (2025). Communication and marital satisfaction in the context of the modern family. In *The contemporary issues of the socio-humanistic sciences* (pp. 174-185). https://doi.org/10.54481/pcss2025.17

Seff, I., Steven, S., Gillespie, A., Brumbaum, H., Kluender, H., Puls, C., & Stark, L. (2023). A family-focused, sibling-synchronous intervention in borno state, nigeria: Exploring the impact on family functioning and household gender roles. *Journal of family violence*, *38*(3), 419-431. https://doi.org/10.1007/s10896-022-00417-2

Shams Mofarraheh, Z. (2001). *Investigating the Impact of Marital Counseling on Sexual Satisfaction of Couples in Isfahan* University of Isfahan].

Simons, L. G., Sutton, T. E., Hanus-Knapp, S., & Clark, S. (2025). Contemporary Partner Preferences in Mate Selection: An Expanded List of Characteristics and the Addition of Constraints. *Journal of Family Issues*, *46*(5), 805-826. https://doi.org/10.1177/0192513X241299422

Thomas, A. G., Jonason, P. K., Blackburn, J. D., Kennair, L. E. O., Lowe, R., Malouff, J., & Li, N. P. (2020). Mate preference priorities in the East and West: A cross-cultural test of the mate preference priority model. *Journal of personality*, *88*(3), 606-620. https://doi.org/10.1111/jopy.12514

Triandis, H. C., & Gelfand, M. J. (1998). Converging measurement of horizontal and vertical individualism and collectivism. *Journal of personality and social psychology*, *74*(1), 118-128. https://doi.org/10.1037/0022-3514.74.1.118

Wu, Y., Zhao, B., Wei, B., & Li, Y. (2022). Cultural or economic factors? Which matters more for collaborative problem-solving skills: Evidence from 31 countries. *Personality and individual differences*, *190*, 111497. https://doi.org/10.1016/j.paid.2021.111497

Zheng, J. (2017). Mate Selection and Gender Reflexivity: The Emphasis of Gan jue and the Emergence of a New Generational Pattern of Intimacy in Contemporary China. *Asian Women*, *33*(1), 49-71. https://doi.org/10.14431/aw.2017.03.33.1.49